

Gergely"-ként a budai udvarban, miközben a primásnak hitt Gregorio egyre-másra okozza a nevelésnél nevelésesebb bonyodalmakat, mint tudódik ki az igazság végül, s oldódik meg a király számára nagyon kellemetlen helyzet. Az eléggé romantikus történet, melyet Mikszáth a maga fáradhatatlan, izes és színes elbeszélő-bőségével ad elénk, arra is módot nyújt az írónak, hogy csillogó szatírjában mártsa meg a XV. század feudális nagyurait, elvilágiasodott papjait. Remek részletekben, mesteri jellemzésekben bővelkedik a kisregény: Béatrix, a cselszövő aszszony, a „mameluk” udvar, a kis primás bevonulása székhelyére, s végül a cselekmény szatirikus csúcspontja, a királynak és környezetének esztergomi látogatása. Güny és meghatódottság igazi mikszáthi ötvözete az elbeszélés, s csupán azt sajnálhatjuk, hogy az író túlságosan negatív módon ábrázolta Mátyást, a magyar történelemnek ezt a nagy és haladó szellemű alakját. Különbözőben nagyon érdekes olvasmány e kisregény. Viszont egyet nem értünk: miért kellett ebben a kiadásban a XIX. század végének, Mikszáth korának magyar helyesírását megtartani? A cz-ke-t es egyéb írásbeli avultságokat ki kellett volna a kiadónak küszöbölnie.

ANGYAL ENDRE

PAP KÁROLY: AZAREL. (Franklin.)

A polgári történetek kedvenc szórakozása volt a társadalom nagy bajainak okát a nemzedéknevelés problémáiban keresni. Hiszen amióta világ a világ, az idősebb nemzedék mindig szemben állt a fiatalabbal. A fiúk fellázadtak az apák, vagy nagyapák zsarnoksága ellen s a lázadás győzelmeként kicserélték néhány képförmedvényt a falon, más hasonló mázelmányokra, átrendezték a könyvszekrényt, leporolták a bútorokat s az élet folyt tovább a maga megszokott rendjében.

Azarel Gyurka lázadásának gyökerei a családon belüli ellentétben keresendők. Az öntudatra ébredt kistüi életét titkos félelmek és még titkosabb féltések irányítják. A vallásörült nagypapa zsarnoksága szörnyű. Szabadulni igyekszik, — de a szabadulás talán még rosszabb, mert a félelem helyébe az unalom lép. A polgári jóléttel berendezett szülői ház nem hajlandó mesebarlanggá változni... „Árpád és a hét vezér nem lép ki a blondel keretből...” Testvérei, s a felnőttek sem értik meg, kicsit talán bolondnak tartják.

Érdekes lenne végigkísérni Azarel Gyurka emberré fejlődésének útját. Ho-

gyan száll szembe egyedül az egész világgal, hogyan leplezi le a felnőttek istensáfarkodását s az egész rosszulmegcsinált életét. Ez a kétségkívül egyre tudatosuló lázadás az egyén „zendülésének” útja. Ki akar törni a kapitalista társadalom által rákényszerített körből, de teljesen figyelmen kívül hagyja a társadalom reális erőit.

Természetesen ez a kitörés nem sikerül. A csavargóvá lett Azarel Gyurka visszabújik a kissé áporodott szagú polgári fészek óvóhelyére és igyekszik helyrehozni mindazt, amit a család és a társadalom ellen vétett.

— „En beteg voltam és mindent elfeledtem”. — Papp Károly, az író azonban nem felejtett, hiszen tudjuk, hogy egész élete határozott és becsületes állásfoglalás volt a fennálló társadalmi rend ellen. Azarel Gyurka spontán lázadása nem tud lehatolni a dolgok gyökeréig; felveti, de nem tudja megoldani a problémákat. A könyv mindamellett komoly, figyelemre méltó munka — Pap Károlynak talán legszebb regénye — s a Franklin-Társulat igen helyesen tette, hogy nemrégiben a könyv második kiadását megjelentette.

BOZÓ LASZLÓ

TERSÁNSZKY. J. JENŐ: EGY KÉZIKOCSI TÖRTÉNETE. (Révai.)

A németek bevonulásával veszi kezdetét egy kézikocsi története. A fordulat, néhol meghökkentő, máskor kacagtató események — amelyek e kézikocsiszám köré szövődnek — bepillantást nyújtanak a Horthy-rezsimet kiszolgáló társadalom rothadó, belső világába. Alakok mozognak a színen, akikre bizton építhetett ez a rendszer, ám felismerjük az öntudatos, proletár-arckokat is, akik jól tudják, miként viselkedjenek a teuton-bandák győzelmi rikácsolásai, majd meg barbár terrorja idején. — A regény tipikus Tersánszky-mű: hibátlan cselekménybonyolításával, könnyed elbeszélőhangjával, s nagyobb-részt neveléses, torz — ám mégis valóságos — figurákkal. Ezúttal azonban a történelmi keret folytán több benne a komor hang, mint más könyveiben. Ez viszont érthető, hiszen az író a magyar nép egyik legszűkebb korszakába vezet vissza az olvasót s elmondhatjuk, hogy szomorú hitelességgel. Gyilkosok és hősök tűnek fel a könyv lapjain, üldözők és üldözöttek viaskodását látjuk. Míg végül a kézikocsi, — teljesítve azt a hivatását, amit az író regénye központjaként neki szánt, — a főváros felszabadulásának pillanatában egy égő cigarettavégtől kigyulladva elpusztul. A könyv Tersánszky jólismert és kedvelt,

realista írásművészetének hűféléit még csak megerősíti bennünk s a kritikus méltán sorolja legjobb művei közé.

HOLLÓS TIBOR

BUBLEJNYIKOV: MESEL A FOLD. (Új Magyar Könyvkiadó.)

Ez az érdekesítő, mindvégig lebilincselő és irodalmi igényű olvasmány a föld történetéről keletkezett perzsa, arab, stb. népmesék mindenképpen tanulmányos gyűjteményét tartalmazza. Az író ügyesen csoportosította anyagát: a regék lepergetik előtünk földünk keletkezését, összetételét s az élet első jeleiről szólnak. Emellett alapos elemzést kapjuk a földdel foglalkozó tudományoknak. A mű nem lép fel a priori tudományos igénygel: nem is ez a célja. Inkább népszerűsíteni igyekszik azt a fontos tudományt, mely hivatott az évmillióknak földünk keletkezése köré fonódott titkát megfejteni. S erre a célra kiválóan alkalmas.

OSZI ZOLTÁN

KAFFKA MARGIT: KIS EMBEREK, BARÁTOCSKÁIM. (Franklin.)

Gyermeknek számára írta ezt az elbeszélés-gyűjteményt a nagy magyar író, azonban annyi szemléletességgel, elevenséggel, költői erővel, hogy a felnőtt olvasó — főként a pedagógus is, — szívesen veszi kezébe. Tulajdonképpen nem is „elbeszélés-gyűjtemény“ ez a kötet, hanem érdekes, egyéni összekapcsolása gyermekjátékok leírásának, szórakoztató tanácsadásnak, éneketrajzi emlékeknek és kis novelláknak. Umutatást ad, mivel szórakozzanak a kislányok, kislányok: beszél a babakészítés és öltöztetés különböző módjairól, a házi játékgyártásról, papíraluska és játékbútorok készítéséről. A leíró, magyarázó részek sohasem válnak unalmassá. Kaffka Margit remekül ismeri a gyermeki lélek minden rezdülését: igazi barátja a fiatalságnak, megértő szeretettel közeledik feléje. A gyermekbarát mellett aztán a nagy író művészete is kibontakozik: főként a kötet második részében, ahol novellisztikus formába öntve vidéki és nagyvárosi gyerekek nyári szórakozásait meséli el, egy kis magyar faluban és környékén. Vadászatot játszanak, hajót építenek, robinzonéletet élnek, bányásznak, műzeumot rendeznek be a vakációzó gyerekek. Remek részletekben bővelkednek ezek a kis történetek: még most, megírásuk után közel negyven évvel sem veszítettek el frissességüket, zamatukat. Pedagógus, szülő sok haszonnal forgathatja ezt a pompás kis könyvet, s örüljön fog neki elsősorban az a réteg, amelynek Kaffka Margit művét szánta: a gyer-

mek nagy tábora. Külön meg kell dicsérenünk Máday Grétét, aki kedves, hangulatos, a szöveghez szépen illeszkedő illusztrációkkal látta el a kötetet.

ANGYAL ENDRE

RÁKOS SÁNDOR: AZ EB VALA-SZOL. Versek. (Egyetemi Nyomda.)

A bizarr kötet cím tiz esztendő — feltehetően válogatott — termését gyűjti össze. Maga a termés erősen intellektuális hajlamú költőre árulkodik — nem véletlen, hogy mesterét Babits Mihályban találta meg. Bizony elég nehezen szabadul hatása alól, nem utolsó sorban azért, mert valóban kitűnő formaérzékkel teszi magáévá Babits költészetének nehezen elsajátítható eszközeit. Bravurnak ez nem is jelentéktelen teljesítmény, kár, hogy csak ritkán jut túl a tanult versírói mesterség iskolás fölmondásánál, bár sorait helyenkint magas főfokú líra fűti át. Az utolsó két esztendőben írott versei azonban figyelemreméltó tartalmi és formai tisztulásra mutatnak. Új, szocialista témákat keres, ha egyelőre kissé programszerűen is, de ott, ahol igazán nekilendülne, mesterségbeli tudásának öncélú mutogatása zavarja hűféléit.

Nevét mindenestre érdemes várakozással megjegyeznünk.

BAROTI DEZSŐ

SZTRÓKAY KÁLMÁN: AZ EMBER ÉS A FÖLD. (Athenaeum.)

A tudalanság eloszlátása legsürgősebb, de egyben legnehezebb feladatunk is. Sztrókay Kálmán (aki egyéb népszerűsítő műveivel jelentős feladatot végzett már ezen a téren) tudja ezt és könyvében szerencsés kézzel nyúl az ember és a Föld kapcsolatának felvetéséhez. Sztrókaynak sikerült elérnie, hogy könyve a Földnek élvezetes, izgalmasággal megírt regénye. Aki elővassa, egyszerre szórakozik és tanul. Az unalmasnak hitt dolgok lüktető-elevenné válnak előttünk.

A könyv főbb szempontból tárgyalja a Földet. Ilyen fejezetcímek utalnak erre: A Föld mint égitest (alak és nagyság); A Föld belseje; az élet a Földön. Tehát bármilyen kérdésre feleletet találhat bárki olyan formában, amely mindenki számára, tehát azokéra is, akik semmiféle előképzettséggel nem rendelkeznek, minden nehézség nélkül megérthető.

Éppen ezért tartanánk kívánatosnak, hogy ezt a könyvet minden iskola, tizem és könyvtár beszeresse, mert igen jelentős segítségnek tartjuk a kulturális színvonal emelésében. (Az illusztrációkat Nemes Tihamér és Flórián Endre készítették.)

BÁNKÜTI IMRE